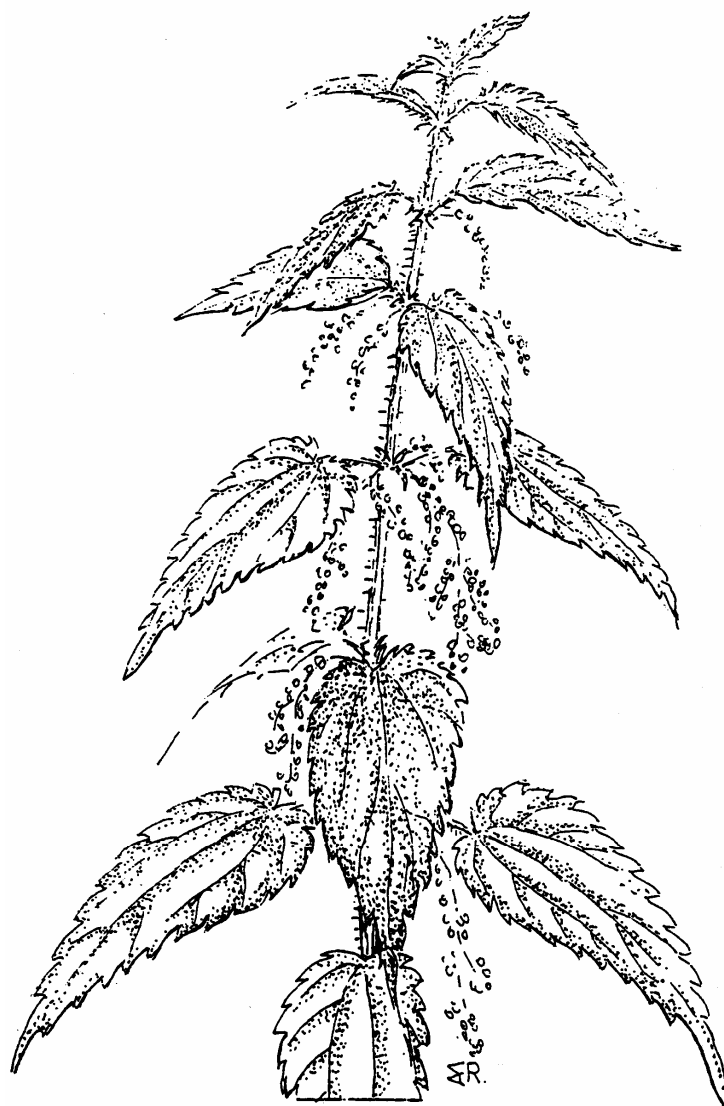
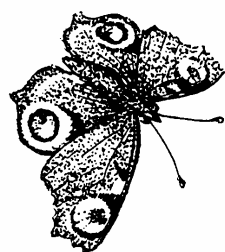

39^e jaargang, nummer 3, augustus 2008

URTICA

KNNV
vereniging
voor veldbiologie

Mededelingenblad KNNV
Afdeling Wageningen en omstreken
Vereniging voor Veldbiologie

KNNV, afdeling Wageningen en omstreken, Vereniging voor Veldbiologie
Opgericht 1910
Afdelingsereliden
Dirk Prins, Geoske Sanders en Gerrit Bax

Urtica, Mededelingenblad van KNNV, afdeling Wageningen en omstreken, verschijnt 4x per jaar.
39^e jaargang, nummer 3, augustus 2008

Website: WWW.KNNV.NL/WAGENINGEN

Bestuur

Voorzitter

Antoon Loomans, Roghorst 140, 6708 KR Wageningen; Tel: 0317 424470; E-mail: antoonloomans@gmail.com

Secretariaat

Francien Karsten, Elstar 37, 6708 LZ Wageningen; Tel: 0317 418928; E-mail: Francien@hotmail.com

Penningmeester

Jacques Hoefsloot, Gr. Adelalaan 3, 6871 TZ Renkum; Tel:0317 318346; E-mail:j.a.hoefsloot@gmail.com

Natuurbeschermingssecretaris

Andrew Spink, Roghorst 132, 6708 KR Wageningen; Tel: 0317 419209; E-mail: a.spink@noldus.nl

Bestuurslid inventarisaties

P.Goudzwaard, Duistereweg 18, 3911 AK Rhenen; Tel: 0317 612482; E-mail: Paulagoudzwaard@orange.nl

Ledenadministratie

Petra van Damme, Troelstraweg 159, 6702 AK Wageningen; Tel: 0317-356385; E-mail: petra_van_damme@hotmail.com

Natuurhistorisch secretaris

Hans Inberg, Pastoor Woltersweg 20, 6871 HL Renkum; Tel: 0317 313750 of 06-12979989; hansinberg@hotmail.com

Bestuurslid PR, Urtica en website

Arnold van Vliet, Adamsdreef 12, 6716 MC Ede; Tel: 06 28954021; E-mail: arnold.vanvliet@wur.nl

Urtica

Redactie en kopij:

Herman Thunnissen, Plevierenweide 76, 6708 BX Wageningen; Tel: 0317 421 963; E-mail: thunnissen@zonnet.nl

Redactieleden

Margreet Stadig, Van Heeckerenlaan 5, 6711 JM Ede; Tel: 0318 618 327; E-mail: bm@heistad.demon.nl.

Marjolein van Adrichem, Gerdestraat 129, 6701 AJ Wageningen; Tel: 06 17510105; vanadrichem@gmail.com

Werkgroepen en commissies zie voorlaatste pagina

Lidmaatschap per jaar inclusief het kwartaalblad Urtica en het landelijke blad Natura:

Leden € 28,75

Huisgenootleden € 10,50

Student-leden (het eerste jaar) € 17,75

Sympathisanten € 50,00

Postgiro 1010176 t.n.v. Penningmeester KNNV, afdeling Wageningen en omstreken te Wageningen. Betalen vóór 15 maart 2007.

Na die datum wordt € 2,50 in rekening gebracht. Schriftelijk opzeggen vóór 1 november bij de ledenadministratie.

De volgende Urtica verschijnt rond 1 november. Kopij inleveren vóór 1 oktober

Tekening: Ans Raadsen

In dit nummer

In memoriam Leen Pons	2
Gezocht projectiescherm	2
Opruimen Groene Wiel	2
Mijcke Arts verlaat PR- en activiteitencommissie	3
Watervogelcursus begin 2009	3
Lezingencyclus 'verre natuurreizen	3
Cursus inheemse bomen en struiken blok 2	4
Het eeuwfeest van de Nederlandse Mycologische Vereniging	5
Verkoop boeken	6
Oproep Waterwatch	6
Workshop waterbeestjes en vogels in de Palmerswaard	6
Vogelgeluidencursus 2008	7
Bedrijvencentrum in oude stadion op de berg?	8
Impressies van de vroege vogelexcursie naar de Hamert op 3 mei	9
Impressies van de excursie naar de Leemputeen op 5 juli	10
Themadag 'Nieuwe Wet Ruimtelijke Ordening' 8 november 2008	10
Ledenadministratie	11
Activiteiten van andere organisaties	12
Lijst 'Water Natuurlijk' doet mee aan waterschapsverkiezingen	13
De ontwikkeling van het gebied Kwinteloouen	15
Agenda	17

Van de redactietafel

Onlangs bereikte ons het bericht van het overlijden van Leen Pons. Een actief lid, die tot vlak voor zijn dood en op hoge leeftijd, regelmatig natuurwandelingen en excursies bezocht. Een aantal jaren geleden ging hij nog mee naar het "Verdronken land van Saeftinghe", wat toch een redelijk goede conditie vereist. In deze Urtica vindt u een 'In Memoriam'.

Verder vindt u informatie over blok 2 van de bomen- en struikencursus, enkele verslagen van geslaagde excursies, een verslag van de vogelgeluidencursus en diverse oproepen om hulp te bieden bij het organiseren of begeleiden van activiteiten.

De Nederlandse Mycologische Vereniging viert dit jaar haar 100 jarig bestaan en organiseert veel activiteiten. In deze Urtica meer hierover.

In september starten de meeste werkgroepen weer en de agenda staat weer vol met geplande activiteiten.

Nog even een correctie, in de vorige Urtica stond een vergissing in deze rubriek. We hebben er geen nieuwe ereleden bij, maar zoals uit het stukje verderop in de Urtica van mei stond, twee nieuwe leden van verdienste.

Nog een fijne (na)zomer en veel leesplezier,

Margreet Stadig

Op zoek naar eikenpages. Willem Wielemaker schudt een eik. Het resultaat was verrassend. De Mossel, juli 2008. Foto: Bart Heijne

In memoriam Leen Pons

Op maandag 16 juni is op 87 jarige leeftijd Leen Pons overleden. Leen, tot 1986 hoogleraar bodemkunde aan de Universiteit van Wageningen, was actief lid van onze vereniging. Hij bracht zijn brede kennis van het (ontstaan van het) landschap vaak in tijdens de donderdagse natuurwandelingen waar hij regelmatig aan deelnam. Leen was in staat het landschap te 'lezen'. Hieronder volgen enkele karakteristieke fragmenten uit een verslag van een door Leen geleide excursie over de geomorfologie en bodemkunde in Arnhem, opgetekend door Mijcke Arts (Urtica, 2007-4).

Op een vraag van excursiedeelnemer hoe je een landschap kunt lezen antwoordde Leen: "je moet een voorstelling proberen te maken van wat er gebeuren kan met zand, grind en klei bij de werking van natuurkrachten als schuivend ijs, van de weg die regen en smeltwater zoeken, en de gevolgen van hevige droge winden. Daarvoor is kennis van de geologische geschiedenis nodig en inzicht in het resultaat van de processen. Zo weet een goede geomorfoloog welke steilheid van hellingen mogelijk zijn en wat de oorsprong van elke dalvorm is'.

Leen toonde zich een groot voorstander van harmonieuze landschappen waarin de natuurlijke omstandigheden en het grondgebruik een logische eenheid vormen. Veel ellende op aarde, zoals honger en armoede zijn volgens hem ontstaan door de verstoring van de traditionele kennis die mensen hebben van de natuurlijke gesteldheid van hun geboortegrond, doordat ze die moesten ontvluchten. Door ontheemding als gevolg van oorlog, communistische en andere dictaturen, invoering van grootschalige landbouw, koloniale uitbuiting en andere redenen, zijn mensen vaak terechtgekomen in gebieden met andere gronden en klimaten, waar ze niets mee konden beginnen, vaak met honger als resultaat.

Het maken van natuur, ook wel natuurbouw genoemd, vond hij ook zoiets onnatuurlijks. Leen heeft nog nooit gezien dat de mens in staat is om een natuurlijk landschap te maken. Je ziet onmiddellijk dat het onnatuurlijk is. Dit kunnen best waardevolle natuurgebieden worden of zijn en hij is ook niet tegen natuurbouw, maar het moet wel harmonisch plaats vinden en geleidelijk ontstaan. Er worden helaas altijd elementaire fouten gemaakt bij het nabootsen van natuur.

Wij zullen zijn inbreng missen en wensen zijn nabestaanden veel sterkte met dit verlies.

Bestuur en Pr- en activiteitencommissie

Gezocht: groot projectie scherm van 2x2 meter

Onze afdeling maakt gebruik van verschillende locaties voor lezingen en/of cursussen. Bijna altijd wordt tijdens deze avonden gebruikt van projecties m.b.v. beamer en/of diaprojectieapparatuur. Niet altijd beschikken de locaties waar we gebruik van maken over een projectiescherm. Om die reden zijn we op zoek naar een groot projectiescherm (van circa 2x2 meter). Als er leden zijn die een dergelijk scherm willen afstaan (tegen een vergoeding) of tijdelijk in bruikleen willen geven, dan kunnen ze contact opnemen met Ineke Ammerlaan (0318-414936 of 10ammerlaan@hetnet.nl).

Beste gebruikers van het Groene Wiel,

Als KNNV zijn wij vaak te gast in het gebouw van het Groene Wiel. Medewerk(st)ers van het Groene Wiel hebben geklaagd dat de zaal niet altijd netjes wordt opgeruimd (inclusief de vloer), zodat ze eerst moeten gaan schoonmaken voor ze aan het werk kunnen gaan. Wil iedereen die van het Groene Wiel gebruik maakt hier rekening mee houden.

Alvast bedankt

Mijcke Arts verlaat Pr- en activiteitencommissie

Pr- en Activiteitencommissie: (Ineke Ammerlaan, Hans Inberg en Herman Thunnissen)

Mijcke Arts heeft per 1 juli de Pr- en Activiteitencommissie verlaten. Hierin was ze vooral actief als organisator van de natuurwandelingen op donderdagochtend. De afgelopen jaren heeft ze maandelijks fantastische en verrassende natuurwandelingen georganiseerd. We zijn haar hiervoor eer dankbaar. Maar bovenal zullen we de gezellige vergaderingen in haar prachtige huis én tuin in Doorwerth missen. Gelukkig blijft Mijcke actief deelnemen aan de activiteiten van onze vereniging en zullen we haar nog vaak tegen komen. We zijn ook heel blij dat letje Boukema, Ada Parlevliet en Leny Huitzing de coördinatie van de donderdagochtendwandelingen willen overnemen.

Na het vertrek van Mijcke zijn we op zoek naar versterking van het "Ac" deel van de PrAc. Hans Inberg, Herman Thunnissen en Ineke Ammerlaan zouden het erg leuk vinden als er

nog één of twee personen mee willen helpen met het organiseren van algemene activiteiten. We komen 4x per jaar bijeen (1x per kwartaal) om te brainstormen over de activiteitenagenda van de komende Urtica. Heb jij allerlei leuke ideeën voor excursies, lezingen en/of cursussen en/of wil je die meehelpen organiseren? Neem dan eens vrijblijvend contact op met Hans Inberg. Hij kan je hier meer over vertellen. Bedenk ook dit: deelnemen aan de PrAc heeft een groot voordeel: je kunt er voor zorgen dat datgene wat je altijd al had willen doen, maar nooit aan bod kwam, ook daadwerkelijk georganiseerd zal worden.

Mijcke tijdens een van de lezingen van de bomencursus. Foto: Bart Heijne

Watervogelcursus voor beginners begin 2009.

Lidia Oudendammer, Aart Lagerwerf en Ineke Ammerlaan

Op dit moment zijn we bezig met de voorbereiding van een cursus watervogels voor beginners. De cursus zal plaatsvinden in de eerste maanden van 2009. Het programma is nog niet helemaal rond maar duidelijk is al wel dat we in een 6-tal cursusavonden ongeveer 40 soorten ganzen, eenden, futen, zwanen en reigers zullen behandelen. Daarnaast zal natuurlijk een aantal excursies plaatsvinden. In Urtica 2008-4 (die rond 1 november zal verschijnen) vindt u alle informatie.

Lezingencyclus 'verre natuurreizen'

Komend winterseizoen organiseert KNNV afdeling Wageningen en Omstreken een bijzondere lezingencyclus over verre natuurreizen.

Hierin willen we leden de gelegenheid geven om bijzondere natuurervaringen in het verre buitenland met ons te delen. Dit kunnen vogelreizen zijn, jungle-expedities, zuidpoolcruises, koraalrifduiken enz. Er zullen natuurstudiereizen gepresenteerd worden, maar ook gecombineerde natuur-cultuurreizen. Ook 'verre' Europese reizen doen mee, mits het reizen zijn naar de randen van Europa.

Hierbij nodigen we jullie uit een voorstel te doen om een bijdrage te leveren aan deze lezingencyclus. Wij maken vervolgens een selectie, om een gevarieerd programma te kunnen leveren. Elke maand komt een ander continent aan bod. Presentaties kunnen avondvullend zijn (1,5-2 uur), of korter. Zelfs korte 'losse' verhalen van 10 minuten zijn welkom. Zowel beamerpresentaties als diaprojecties zijn mogelijk.

De lezingen vinden plaats op de laatste donderdag van de maand, met uitzondering van de maand december. De eerste lezingen zullen gehouden worden in oktober en november in de Bevrijdingskerk. De eerste lezing staat al vast: op 30 oktober zal Gerrit Bax een verhaal houden over een bijzondere reis naar Spitsbergen (zie activiteitenkalender).

Aanmelden voor presentaties graag uiterlijk 1 oktober (liefst eerder) bij Hans Inberg (0317-313750) of Herman Thunnissen (0317-421963)

*Dikbekzeekoeten;
foto: Gerrit Bax*

Cursus inheemse bomen en struiken Blok 2

Na een geslaagde bomencursus blok 1 – er was veel belangstelling voor de lezingen (ook van niet cursisten) en de cursusavonden en ook de excursies verliepen vlekkeloos - vervolgen we de cursus in het najaar met blok 2.

Hieronder volgt het programma. De lezingen zijn weer voor iedereen toegankelijk. Deelname aan de excursies en practica is uitsluitend voor de cursisten.

	Wanneer in 2008	wat	wie	Waar
B	Zaterdag 20 september 8.30 uur	Dagexcursie: Sliedrechtse Biesbosch en Oost-Voorne	Hans Inberg, Wim Bosch.	Verzamelen Olympiaplein, Wageningen. I.v.m. carpoolen vooraf deelname aanmelden bij Hans Inberg: hansinberg@hotmail.com
B	Dinsdagavond 23 september 19.30 uur	Determinatieavond op basis van materiaal uit Biesbosch en Oost-Voorne	Hans Inberg, Wim Bosch	Botanisch Centrum. Arboretumlaan 4 Wageningen.
A	Donderdagavond 2 oktober 19.30 uur	Lezing: oude bosrelicten	Rienk-Jan Bijlsma	Botanisch Centrum. Arboretumlaan 4 Wageningen
B	Zaterdag 4 oktober 13.00 uur	Ochtend/middagexcursie oude Bosrelicten	Rienk-Jan Bijlsma	Verzamelen Olympiaplein, Wageningen. I.v.m. carpoolen vooraf deelname aanmelden bij Ina van Keulen: ina.vankeulen@chello.nl
A	Donderdagavond 16 oktober 19.30 uur	Lezing: over bijzondere en monumentale bomen in stad en landschap met aandacht voor cultuurhistorie en volksgebruik.	Marjan van Elsland	Botanisch Centrum. Arboretumlaan 4 Wageningen
B	Zaterdagmiddag 18 oktober 13.00 uur	(fiets)excursie langs bijzondere bomen in de omgeving van Wageningen/Heelsum/Doorwerth	Marjan van Elsland	Wordt nog bekend gemaakt
B	Donderdagavond 6 November 19.30 uur	Practicum: herkenning a.d.h. van winterkenmerken en vruchten	Wim Bosch en anderen	Botanisch Centrum. Arboretumlaan 4 Wageningen
B	Zaterdagmiddag 8 November 13.00 uur	Excursie: herkenning a.d.h. van winterkenmerken en vruchten	Wim Bosch en anderen	Hoofdingang Arboretum Belmonte. gen. Foulkesweg 94 Wageningen
B	Donderdagavond 18 december 19.30 uur	Practicum: herkenning a.d.h. van winterkenmerken	Wim Bosch en anderen	Botanisch Centrum. Arboretumlaan 4 Wageningen
B	Zaterdagmiddag 20 december 13.00 uur	Excursie: herkenning a.d.h. van winterkenmerken en vruchten	Wim Bosch en anderen	Hoofdingang Arboretum Belmonte. gen. Foulkesweg 94 Wageningen

A: Voor iedereen toegankelijk.

B: Alleen voor degenen die zich opgegeven hebben voor de cursus.

Excursie naar de Hamert; foto: Marijke van der Giessen

Opgave excursies en practica blok 2 bij Ina van Keulen

Er kunnen maximaal 24 deelnemers aan de excursies en practica deelnemen. Ina van Keulen is coördinator van blok 2 van de cursus. Deelnemers kunnen zich tot 1 september bij haar aanmelden (bij voorkeur per e-mail via ina.vankeulen@chello.nl of 0318 -430062). Deelnemers aan blok 1 hebben voorrang, maar zij moeten zich wel opnieuw aanmelden!

Kosten

De kosten voor deelname aan de excursies en practica van blok 1 bedragen € 15,- voor KNNV-leden en € 25,- voor niet-KNNV-leden. Deelname aan blok 2 is definitief na het storten van het cursusbedrag op postgiro 1010176 t.n.v. de penningmeester KNNV Wageningen en omstreken onder vermelding van "bomencursus 2008, blok 2".

Naslagwerk

Een aan te bevelen naslagwerk voor de gehele cursus is het boek "Inheemse bomen en struiken in Nederland en Vlaanderen. Herkenning, verspreiding, geschiedenis en gebruik" onder redactie van Bert Maes (2006, ISBN 9085061768). Het boek kost € 34,50 en is o.a. te bestellen bij boekhandel Kniphorst in Wageningen.

Het eeuwfeest van de Nederlandse Mycologische Vereniging in 2008

Witschubbige gordijzwam; foto: Bart Heijne

In Nederland komen ongeveer 4000 soorten paddenstoelen voor. Al honderd jaar geleden werd er een vereniging opgericht (de Nederlandse Mycologische Vereniging, NMV) waarvan de leden zich bezig houden met de bestudering van paddenstoelen. Deze vereniging telt momenteel 700 leden en ontplooit veel activiteiten. We willen ons jubileum niet ongemerkt voorbij laten gaan en daarom organiseren we de volgende activiteiten.

Op zaterdag 4 oktober 2008 zijn er in het hele land excursies onder leiding van deskundige mycologen. Iedereen die

belangstelling heeft voor paddenstoelen kan hieraan deelnemen. Ook kinderen zijn van harte welkom. De excursies starten om 13.00 uur en duren ongeveer twee uur. Kijk voor meer informatie op de website www.mycologen.nl/jubileum.

In het weekend van 18 en 19 oktober 2008 is er een groot paddenstoelenevenement onder het motto 'Eens in de honderd jaar...' op Landgoed Hoekelum te Ede (Gelderland). Centraal staat een grote paddenstoelententoonstelling waar vele soorten paddenstoelen te bewonderen zullen zijn. Gedurende de hele dag zijn er korte lezingen over diverse onderwerpen zoals vormenrijkdom; functie van paddenstoelen; beheer, ook van uw tuin en gebruik door de mens. Ook is er een lezing voor kinderen. Tevens zijn er korte excursies, ook voor beginners. Verder zijn er filmpjes, posters en demonstraties over vele onderwerpen. Kunstenaars zullen werk dat geïnspireerd is op paddenstoelen tonen. Voor kinderen is er een apart programma. Ook komt er een echte plantendokter, dus neem gerust uw zieke planten mee en vraag het de dokter. Natuurorganisaties en wetenschappelijke instituten die opereren op het gebied van paddenstoelen zullen aanwezig zijn. Kortom, hier kunt u alles vinden wat u altijd al over paddenstoelen wilde weten!

De openingstijden zijn van 10.00 tot 17.00 uur, ook bij slecht weer. De toegang is € 2,50 per persoon, jongeren tot 12 jaar gratis. Het terrein ligt 15 minuten lopen van het NS Station

Ede/Wageningen. Er is ook parkeergelegenheid (kosten € 3,50). Kijk voor meer informatie op de website www.mycologen.nl/jubileum

Verkoop boeken

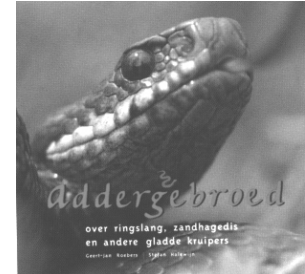
Margreet Stadig

De KNNV-uitgeverij viert haar 25 jaar bestaan dit jaar en heeft het hele jaar jubileumacties. Degenen die e-mail hebben, heb ik op de hoogte gesteld, maar helaas is de nieuwe aanbieding, die in augustus komt bij het ter perse gaan van deze Urtica mij nog niet bekend. Hebt u belangstelling en beschikt u niet over e-mail, bel me dan begin augustus even op en ik breng u op de hoogte. Via de e-mail zal ik de andere leden op de hoogte houden. Krijgt u nooit e-mail van mij, maar hebt u er wel een en wilt u informatie of herinneringen van mij ontvangen, geef dan nog even je e-mailadres door. De nieuwe leden heb ik inmiddels in mijn e-mail-adressenbestand opgenomen.

Nieuw in de collectie zijn de volgende boeken:

Drawn after nature en Addergebroed

Zie voor meer informatie over deze boeken in de laatste Natura of op www.knnvuitgeverij.nl

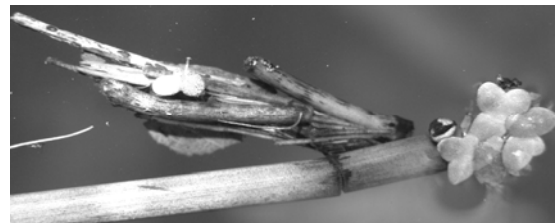
Alle andere uitgaven van de KNNV-uitgeverij evenals loeps, loepotjes en zoekkaarten zijn bij mij te bestellen. Op

Drawn after nature en sommige andere boeken is helaas geen ledenkorting van toepassing. Als verkooppunt krijgt de KNNV echter wel korting en het voordeel is dus voor de KNNV-kas. Dus ik hoop, dat u toch via mij boeken blijft aanschaffen.

Uw bestellingen moeten binnen zijn vóór 17 augustus en 21 september. Hebt u onverwacht toch iets dringend nodig, bel dan even op of er nog een andere mogelijkheid is.

Oproep Waterwatch

De BSO in Wageningen wil graag met kinderen op woensdagmiddag of in de zomervakantie waterbeestjes zoeken. Omdat op deze tijdstippen ook onze eigen kinderen vrij zijn wordt het voor ons moeilijk om dit te organiseren. Is er iemand die het leuk vindt om met kinderen in de uiterwaarden of elders waterbeestjes te zoeken? Dan graag contact opnemen met Annie van Kammen via waterwatch@orange.nl of 0317-417264.

Kokerjuffer; foto Bart Heijne

Workshop Waterbeestjes en vogels in de Palmerswaard, hulp gevraagd!

Op woensdag 27 augustus van 10 tot 15.00 uur wordt in het kader van de festiviteiten rond het 750 jarig bestaan van Rhenen in samenwerking met IVN Veenendaal een workshop Waterbeestjes en vogels georganiseerd. 100 Kinderen in de basisschoolleeftijd kunnen meedoen. Hoe meer mensen er zijn om de kinderen te begeleiden, hoe enthousiaster ze zullen zijn. En

kinderen moeten ons enthousiasme voor de natuur in de toekomst voortzetten. Heb je ervaring met het begeleiden van groepjes kinderen of vind je het leuk om te helpen, neem dan contact op met Dirk Prins (0317 614282 of dir.prins@planet.nl). Wil je meer informatie over het reilen en zeilen van deze middag en de locatie, neem dan ook even contact op met Dirk.

Vogelgeluidencursus 2008

Jacoba Wassenberg

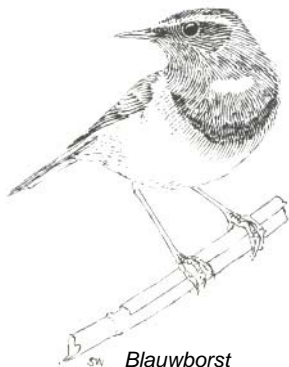
Niet iedereen snapte wat ik ging doen. Een cursus wát? Leer je dan hoe je vogels na kunt doen? Vooral mijn niet zo natuurgerichte vrienden vonden het erg grappig.

Wij cursisten leerden natuurlijk iets heel anders: vogelgeluiden herkennen. Begeleid door een heel team van ervaren vogelaars probeerden we ons een weg te banen door het woud van getsjilp, gekwetter en gefluit. Helemaal niet makkelijk.

De eerste week, eind maart, viel het nog wel mee, toen was er weinig anders te horen dan merel, roodborst, winterkoning en zanglijster. Langzaam druppelden meer soorten Nederland binnen, zodat we al snel ook soorten als boomklever, heggenmus, tjiftjaf en een heel stel mezen moesten herkennen. Na vijf weken was de dag inmiddels een stuk langer en bleef er dus genoeg tijd over om na het arboretum Belmonte ook nog even de uiterwaarden in te lopen. Daar kwamen we weer hele andere soorten tegen, met de bosrietzanger als meest luidruchtige aanwezige en de blauwborst als mooiste (al vind ik de rietgors ook prachtig). Zo werd de lijst steeds uitgebreid tot hij uiteindelijk bijna veertig soorten bevatte.

Nou was dat aantal voor cursisten zoals ik, die als (bijna)beginneling startten, een vrijwel onmogelijke opgave. Anderen hadden al meer ervaring of gewoon een natuurlijke aanleg voor het onderscheiden van zanggeluiden, zodat ze de toetsen heel goed maakten en in het veld al met de begeleiders in discussie konden gaan of dit nou de kleine karekiet of de bosrietzanger was, de tuinfluiter of de zwartkop. Maar beginner of gevorderde, ik denk dat ik namens iedereen spreek als ik zeg dat we ons zeer vermaakten en dat we erg veel opgestoken hebben. Niet alleen in het veld, waar ons geklets de vogels soms overstemde, maar ook na de wandelingen wanneer we in het koetshuis een kop koffie of thee met een koekje kregen (altijd erg welkom)

en we wat te horen kregen over verrekijkers, waarom vogels eigenlijk zingen, inventarisatie, biotopen en andere vogeltheoriezaken. Ook oefenden we dan de geluiden die we die dag gehoord hadden met behulp van de cd van 'Wat zingt daar?' een erg

sw Blauwborst

handig boek. En natuurlijk waren de excursies een heel leuk onderdeel van de cursus. De eerste, naar het Wekeromse zand, moest ik wegens vakantie missen, maar na alle enthousiaste verhalen over veldleeuweriken en uilen had ik daar wel spijt van. De tweede excursie, op de Grebbergen, was leuk maar viel een beetje in het water, maar de derde was weer droog en geweldig, met allerlei weidevogels, steenuilen en watersnippen die we in het Binnenveld tegenkwamen.

Wat ik zelf van de cursus geleerd heb, naast natuurlijk een aantal soorten, is goed luisteren. Tijdens het hardlopen, weet ik nu zonder te kijken wat er allemaal boven me zit (en als het determineren niet meteen lukt, heb ik een goed excuus om even uit te rusten). En laatst ontdekte ik vanaf mijn dakterras een zwarte roodstaart: ik was met de verrekijker op zoek gegaan naar de maker van dat geluid dat ik nog niet kende. Leuk!

Bij de afsluitende koffie met appelgebak kregen we allemaal een prachtig cadeau: een dvd met beeld en geluid van een heleboel vogels in en rond Wageningen, opgenomen door medecursist Willem van Raamsdonk. Heel erg mooi gedaan en zeer nuttig, nu kunnen we thuis niet alleen de 'ABN-sprekende' vogels van het boek beluisteren, maar ook ons lokale dialect, en we zien de vogel en zijn omgeving er nog bij ook. Handig wanneer het geleerde straks een beetje is weggezaakt. Heel erg bedankt Willem, voor al je werk hieraan!

Hartelijk dank ook aan alle begeleiders, die hun vrije tijd met zo te zien veel plezier opofferden (namen durf ik niet te noemen uit angst iemand te vergeten). En natuurlijk heel veel dank aan de organisatie: Ineke Ammerlaan, Wim Bosch, Maaïke Bos, Frank Klinge en Henrik de Nie, voor al jullie werk en enthousiasme.

Het was een heel leerzame en gezellige cursus, ik kan hem iedereen aanraden! Hopelijk hebben de begeleiders snel weer puf voor een nieuwe groep. Watervogels misschien in het najaar, ik kijk er naar uit!

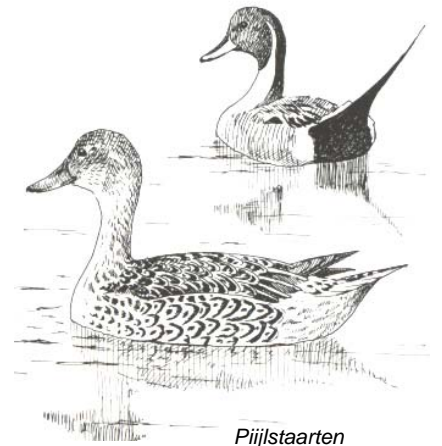

rietgors

Bedrijvencentrum in oude stadion op de berg?

Er zijn plannen om een bedrijvencentrum op de locatie van het oude stadion op de Wageningse Berg te bouwen. De Vrienden van de Wageningse Berg, KNNV, Wageningse Milieu Overleg en Vereniging Mooi Wageningen hebben een folder gemaakt waarin ze nogmaals beargumenteren waarom de voorliggende plannen voor een Future Centre Wageningen niet in het belang zijn van de natuur en de stad Wageningen. Zij geven de volgende 8 redenen om niet in te stemmen met de plannen:

- Het oorspronkelijke doel, behoud van Stadion de Wageningse Berg, is ondergeschikt gemaakt aan het nieuwe doel: ruimte voor uiteenlopende economische activiteiten met bijbehorend ruimtebeslag en invloed op de omgeving.
- Het is onduidelijk wat de Wageningse gemeenschap aan de realisatie van het Future Centre Wageningen heeft. Het is wel duidelijk dat de gemeente bij voorbaat al financiële middelen in het project stopt. Hoe kosten en baten zich verhouden tot het nut voor de Wageningse gemeenschap is onduidelijk.
- Het Future Centre Wageningen is op deze locatie ongewenst omdat het binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) valt met als hoofddoelstelling natuur. Ook ligt het binnen de grenzen van het Natura 2000-gebied de Veluwe, waarin de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen van gelding zijn.
- Vestiging van een nieuwe kantoorlocatie op deze plek verhoudt zich slecht tot de investeringen van provincie en rijk in de naastgelegen ecologische verbinding Renkums Beekdal – Wageningse uiterwaarden – Utrechtse Heuvelrug.
- Met het doorzetten van deze plannen is het denkbaar dat na enkele jaren blijkt dat de plannen juridisch niet houdbaar zijn en dat alsnog naar een nieuwe bestemming moet worden gezocht.
- De genoemde aantallen vierkante meters verhuurbare ruimte passen niet binnen de gepresenteerde tekeningen. Op voorhand is dus te zien dat of de exploitatie niet rond komt of dat er grotere gebouwen moeten komen dan is voorgehouden. Deze trend is in de planvormingfase al ingezet: het bouwvolume en het aantal parkeerplaatsen is in de loop der jaren al gegroeid.
- Vestiging van een kantoorlocatie met als neven doel beheer en onderhoud van het stadion, brengt als risico met zich mee dat in economisch slechte tijden zal worden gevraagd naar extra bouwvolume of naar financiële ondersteuning van de gemeente of verdere wijziging van bestemming of gebruik.
- Er zijn goede alternatieve plannen voor het stadion, uitgaande van extensieve recreatie. Het plan van de Stichting Vrienden van de Wageningse Berg is financieel aantrekkelijk, juridisch en qua aansluiting op bestaande bestemming geen probleem. Het versterkt het huidige gebruik van het gebied door recreanten en bewoners van Wageningen.

Pijlstaarten

Het plan is op 10 juli in gemeenteraad geweest.

Stadionplan mag verder

Overgenomen uit de Gelderlander en de Vallei, vrijdag 11 juli 2008

WAGENINGEN - „We kunnen eindelijk aan de slag.“ Zo reageerde Johan van Kouterik gisteravond na de besluitvorming van de Wageningse gemeenteraad over de plannen rond 'zijn' Future Center Wageningen (FCW), een centrum voor sport, voeding en beweging op de plaats van het vervallen stadion De Wageningse Berg. „Daar zijn we natuurlijk heel erg blij mee“, voegde de voorzitter van de stichting FCW eraan toe. Heel wat minder blij was woordvoerder Van der Heijden van Mooi Wageningen, een van de vier groeperingen die de afgelopen tijd flink heeft geageerd tegen de plannen van Van Kouterik en de zijnen.

Na haar insprekbeurt, waarin ze een pleidooi doet tegen het FCW ('Een bedrijventerrein') en voor natuur op die plaats, overhandigt ze zo'n 1400 handtekeningen van medetegenstanders van het plan aan burgemeester Geert van Rumund. „Natuurlijk zijn we teleurgesteld“, stelde Van der Heijden. „Maar we geven niet op. Bij een volgende mogelijkheid, ik denk bij het vaststellen van het bestemmingsplan, zullen we weer bezwaar maken. Onze jurist is al aan het werk.“

De beraadslagingen rond de stadionplannen speelden zich af voor volle tribunes. Er moesten zelfs stoelen worden bijgezet. Ondanks regelmatige aanmaningen van Van Rumund om geen uitingen van

instemming of afkeuring kenbaar te maken, klonk regelmatig applaus. Van voor- en tegenstanders. Het publiek zag een felle strijd tussen de raadsleden die voor en tegen de plannen waren.

De uitkomst was dat de gemeente een samenwerkingsoverkomst mag tekenen met de initiatiefnemers, dat een erfpachtoverkomst kan worden gesloten en dat er maximaal 100.000 euro komt om de grond te saneren.

Joris Tielens (GroenLinks) vond dat het plan te grootschalig en zo een gevaar voor de natuur was geworden en te veel onbekende risico's in zich had in vergelijking met het plan dat al in 2006 was goedgekeurd. Hij kreeg steun van de SP, D66 en fractie Nelly van Haren. De coalitiepartijen VVD, Stadspartij, PvdA en CDA gaven niets toe en hielden vast aan hun steun voor het plan.

Wethouder Mariëtte Kroes was natuurlijk blij met de brede steun voor deze 'uitgelezen kans' voor Wageningen.

Impressie van de vroege vogelexcursie naar de Hamert op 3 mei.

Ineke Ammerlaan

Traditioneel organiseert Wim Bosch op de eerste zaterdag van mei een vroege vogelexcursie naar landgoed de Hamert, onderdeel van het Nationaal Park de Maasduinen. Het is een prachtig zeer afwisselend natuurgebied in Noord-Limburg met veel loofbos op enkele rivierduintjes, heidevelden, vennen en een meanderend Gelders Kanaal. Ook dit jaar vertrok om 5.00 uur 's morgens een groepje vanaf het Olympiaplein. Na een wat koude start om 6.00 uur werd het later op de dag prachtig zonnig weer en was het volop genieten geblazen.

Spectaculair ook waren de vele koekoeken die zich 's morgens in het heideveld tegoed deden aan de vele rupsen, terwijl wij bovenop een heuveltje hen weer goed konden bestuderen. In totaal werden 72 soorten gehoord en gezien waaronder de Bonte vliegenvanger, de Roodborsttapuit, Veldleeuwerik, Kneu, Gekraagde roodstaart, Paapje, Nachtegaal, Tapuit en Wielewaal!

Marijke van de Giessen heeft prachtige landschapsfoto's waarvan u er op deze pagina enkele aantreft.

*Natuurgebied de Hamert; foto's: Marijke van der Giessen
Helaas zijn de foto's niet in kleur.*

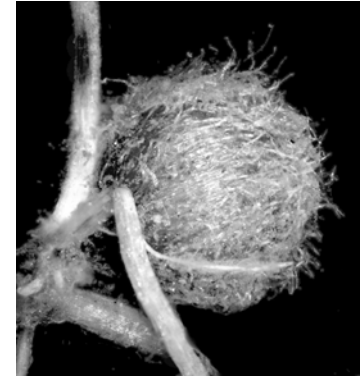
Impressie van de excursie naar de Leemputten op 5 juli

Ineke Ammerlaan

Nederland telt nog tal van prachtige natuurgebiedjes. Eén zo'n speciaal gebiedje – het natuurmonument de Leemputten – leerden we recent kennen. Ruud Knol, lid van IVN-Apeldoorn en raskenner van het gebied gaf op donderdagavond 3 juli een lezing over het gebied en z'n bijzondere flora en paddenstoelen. De gevarieerde bodemsamenstelling – leemhoudende bodems worden afgewisseld met zurige delen – en voor Nederlandse begrippen zeer schoon kwelwater – zijn hier debet aan. Goed voorbereid na de lezing trokken we zaterdag 3 juli naar het gebied, dat normaliter gesloten is voor publiek. Desondanks was de gevarieerde en rijk bloeiende flora overweldigend: velden vol geel bloeiend beenbreek en op meerdere plekken gentiaanklokjes die op het punt stonden te gaan bloeien. Een greep

*Klokjesgentiaan met eieren van het gentiaanblauwtje
foto: Wim de Winter*

Draadgentiaan; foto: Wim de Winter

uit de vaak zeldzame soorten die we tegenkwamen: egelboterbloem, geelgroene zegge, moeraswespenorchis, parnassia, geelhartje, blauwe knoop (bloeit er massaal in augustus), stijve ogentroost, gevlekte orchis, welriekende nachtorchis, wateraardbei, dwergglas, draadgentiaan, veenpluis, zonedauw, fraai hertshooi, grote ratelaar, dieldistel, vlottende bies, kleinste egelskop, moerashertshooi, stijve moerasweegbree.

Ook de vlinderliefhebbers kwamen goed aan hun trekken: boven de velden met dopheide vlogen de heideblauwtjes massaal rond. Ook het gentiaanblauwtje passeerde ons regelmatig. Bijna elk gentiaanklokje dat we tegen kwamen had wel een paar eitjes. Al dit moois en de gezellige uitleg van Ruud maakte het tot een zeer geslaagde dag.

Themadag 'Nieuwe Wet ruimtelijke ordening' 8 november 2008

Overgenomen uit de landelijke Nieuwsbrief voor besturen

De NBC en het bestuur organiseren een Themadag Nieuwe Wet Ruimtelijke Ordening op zaterdag 8 november 2008, locatie Antropia Driebergen (waar ook de VV plaatsvindt). De themadag is bedoeld voor leden van alle natuurgroepen, natuurbeschermingsorganisaties en voor Waterschappen en zal gaan over de veranderingen die de nieuwe WRO meebrengt.

De centrale vraag is of de bescherming van natuur en landschap met de nieuwe wet RO verbetert dan wel verslechtert, en rekening houdend met bedreigingen, wat wij hieraan kunnen doen. Informatie zal worden gegeven over de nieuwe planvormen, procedures en mogelijkheden tot indienen van zienswijzen. In workshops zullen onderdelen worden uitgediept en kunnen ervaringen worden uitgewisseld.

Het wordt, zoals bij eerdere themadagen, weer een volle dag met drie inleidingen, o.a. van het ministerie van VROM en van een directeur

Milieufederatie, en 6 workshops waarvan iedere deelnemer er twee van kan volgen.

Wij hebben subsidie aangevraagd voor deze dag maar nog niet gekregen. Het kan zijn dat exclusief lunch de kosten voor deze dag € 10- bedragen per KNNV-deelnemer en € 15,- voor niet-leden.

Nieuwe wet RO en gevolgen voor natuurbescherming

De nieuwe Wet Ruimtelijke Ordening kan slecht uitpakken voor de bescherming van natuur en landschap. Gemeenten krijgen met deze wet bijna alle zeggenschap over de ruimte, inclusief de natuur. De provincies worden op afstand gezet en raken hun sturende en toetsende rol kwijt. Het Streekplan wordt afgeschaft als toetsingskader. Dit is een groot risico. Provincies krijgen wel een nieuwe bevoegdheid om aanwijzingen op te leggen en eigen bestemmingsplannen te maken, maar zij zullen dat zeer beperkt doen om de relatie met gemeenten werkbaar te houden.

De KNNV maakt zich grote zorgen dat de gemeenten zoals zo vaak bij ruimtelijke besluiten de economische belangen de boventoon laten voeren en dat voor natuur en landschap te weinig ruimte overblijft. De prioriteit van gemeenten en gemeentebestuurders voor het buitengebied is in onze ogen bijzonder beperkt. In de Natuurbalans die jaarlijks verschijnt wordt telkenmale gewezen op de afnemende ruimte voor natuur en landbouw (en landschap) en op de achteruitgang van de kwaliteit van de natuur, zelfs in natuurgebieden. Maar met een vooruitstrevend natuurbeleid is politiek geen stemmentrekker.

Leden van natuurgroepen zullen meer dan ooit moeten opkomen voor de natuurbelangen om nog lang te kunnen genieten van de natuur in hun omgeving. De themadag is bedoeld om de nieuwste ontwikkelingen die te maken hebben met natuur en ruimte nader uit te diepen, zodat onze plaatselijke afdelingen en andere natuurgroepen informatie krijgen over de mogelijkheden die zij hebben om voor natuurbehoud te pleiten. Reserveer vast deze datum: 8 november en kijk voor meer informatie over de workshops op www.KNNV.nl. Opgave (vooraf verplicht) kan via bureau@knnv.nl of bel 030-23141797.

Ledenadministratie

Petra van Damme

Deze rubriek is om privacy redenen uit de WEB versie van de Urtica verwijderd.

Activiteiten andere organisaties

In onderstaande overzicht staan alleen internetadressen. Mensen zonder Internet kunnen voor telefoonnummers contact opnemen met Hans Inberg (0317-313750).

T/m 11 januari Natuurmuseum Nijmegen. Expositie Vlinders, de verzameling van professor Prick.
 T/m 11 januari Watermuseum Arnhem. Expositie: 'De Amfibieën van Nederland'

Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's)

Zaterdag 9 augustus excursie Floron Barneveld. www.floron.nl
 Vrijdag 29 augustus nachtvlindernacht in Burgers zoo. www.vlinderstichting.nl
 Zaterdag 30 augustus nacht van de vleermuis. www.vleermuis.net
 Zaterdag 6 september excursie Floron uiterwaarden Deest. www.floron.nl
 Zaterdag 4 oktober excursie Mycologische vereniging naar Warnsborn met Emiel Brouwer, in verband met 100 jarig bestaan. www.mycologen.nl
 Zaterdag 18 en zondag 19 oktober 100 jarig Mycologische vereniging. Jubileumweekend kasteel Hoekelum, Ede, op beide dagen van 10.00-17.00. www.mycologen.nl
 Zaterdag 25 oktober De vleermuizen dag van de Vleermuizenwerkgroep Nederland (VLEM). www.vleermuis.net

KNNV Arnhem (www.knnv.nl/arnhem)

Elke dinsdagmorgen om 9.00 veldstudiegroep (Ria Wolken, 026-3336998).

Donderdag 21 augustus Excursie op de fiets: Geologie. Start 9.15

Jeugdbond voor Natuur- en Milieustudie (wageningen.jnm.nl) (t/m 25 jaar)

12-14 september Burkamp op de Veluwe. Zwijnen en herten.

IVN Ede (www.ivn-edel.nl)

Dinsdag 12 augustus Kasteelpark Renswoude. Start 19.30
 Zaterdag 23 augustus Otterlo insecten. Start 14.00
 Zaterdag 13 september Belevingswandeling Hullenberg, Bennekom. Start 14.00
 Zaterdag 20 september Herfstfotoworkshop Edese heide/Edese bos. Start 14.00
 Zaterdag 27 september Paddenstoelen Hoekelum. Start 14.00
 Zaterdag 4 oktober Paddenstoelen Bennekomse bos. Start 14.00
 Zaterdag 11 oktober Lange afstandswandeling. Start 10:00
 Zaterdag 18 oktober Herfstwandeling Edesche heide / het Kreelsche Zand. Start 13.30

IVN Zuidwest Veluwezoom (www.xs4all.nl/~wchardon/)

Zondag 10 augustus Laag Wolfheze 14.00
 Zondag 28 september Laag Wolfheze 14.00

IVN Veenendaal/Rhenen (www.ivnveenendaal.nl)

Zaterdag 2 augustus Vlinders Kwintelooyen. Start 14:00
 Woensdag 12 augustus Kasteelpark Renswoude. Start 19.00
 Zondag 30 augustus Flora natuurtuin Diddersgoed. Start 15.00
 Zaterdag 20 september Wandeling i.v.m. Rhenen 750. Start 10.00
 Donderdag 25 september Burlen van edelherten, video en excursie. Start 19.00
 Vrijdag 26 september Burlen van edelherten, video en excursie. Start 19.00
 Zaterdag 27 september Paddenstoelen Overberg. Start 14.00
 Zaterdag 4 oktober Paddenstoelen Kwintelooyen. Start 14.00
 Zaterdag 11 oktober Paddenstoelen Landgoed Prattenburg. Start 14.00
 Zaterdag 18 oktober Paddenstoelen Grebbergen. Start 14.00

IVN Rijn en Waal (www.ivnrijnwaal.nl) (Overbetuwe), selectie

9 oktober Lezing paddenstoelen, Hemmen. Start 20.00
12 oktober Paddenstoelenwandeling Hemmen. Start 14.00

Werkgroep Milieubeheer Rhenen (www.stichtingwmr.nl)

27 augustus Jeugdworkshop in het kader van "750 jaar Rhenen". Basisschoolkinderen gaan waterbeestjes (uit aquaria) "determineren" onder begeleiding van IVN, WMR en KNNV. Graag een oproep aan KNNV-ers om te komen helpen!!
29 augustus Verhalen vertellen voor kinderen ("Het sprookje van de Kikkerkoning") in het kader van "750 jaar" Rhenen: 20.00-21.30.
20 september Natuur- en landschapswandeling in het kader van "750 jaar Rhenen". over de Heuvelrug tussen Rhenen en Veenendaal. Tevens wordt het boekje over de Natuur van Rhenen officieel uitgereikt: 10.00-14.00 uur.

Lijst 'WATER NATUURLIJK' doet mee met waterschapsverkiezingen

Karin Otermann

Van 13 tot en met 25 november zijn er verkiezingen voor de nieuwe waterschapsbesturen. Laat uw stem niet verloren gaan! Natuur- en milieuorganisaties, waaronder Natuurmonumenten en IVN, hebben de handen ineen geslagen en begin 2008 de lijst 'Water Natuurlijk' opgericht. Dit is een nieuwe 'waterschapspartij' die meedoet aan de waterschapsverkiezingen. Stemmen voor het waterschap gaat schriftelijk per post. Begin november krijgt u een stembiljet toegestuurd. Gooi uw stembiljet niet op het oud papier! U kunt stemmen op kieslijsten in uw eigen waterschap. U stemt door het ingevulde stembiljet voor 25 november per post terug te sturen.

*Blauwe glazenmaker;
foto: Wim de Winter*

Water Natuurlijk bindt een groep betrokken mensen die staat voor duurzaam waterbeheer en het belang van gezond water voor natuur, landschap en recreatie. Water Natuurlijk is een zelfstandige en politiek onafhankelijke organisatie. Schoon en ecologisch gezond water, ruimte voor natuur in en langs het water, aanpak van verdroging en voldoende aandacht voor dijken en waterkeringen. En vooral genoeg mogelijkheden om van al dat water te genieten en ook voor kinderen om plezier aan te beleven. Dat betekent voldoende recreatiemogelijkheden op en langs het water, veilige fietspaden over dijken en wandelroutes langs schouwpaden. Kleinschalige recreatie waar dat kan maar kwetsbare natuur ontzien. Water Natuurlijk staat voor duurzaam waterbeheer waarbij veiligheid en natuur goed samengaan, zoals bij ecologisch dijkbeheer en de aanleg van nevengeulen. De partij wil de betrokkenheid van burgers en maatschappelijke organisaties bij het waterbeheer vergroten. Alle reden om te stemmen op de lijst Water

Natuurlijk en kies een persoon die staat voor de dingen die u belangrijk vindt.

In elk waterschapsdistrict worden momenteel kieslijsten en verkiezingsprogramma's gemaakt voor Water Natuurlijk. De samenstelling van de kieslijsten worden in september bekend gemaakt. KNNV, afdeling Wageningen en

Omstreken ligt in het werkgebied van Waterschap Vallei en Eem.

Waterschappen zorgen voor bescherming tegen overstromingen, wateroverlast en watertekort en voor schoner oppervlaktewater, inclusief de zuivering van rioolwater. Doordat ze voor aan- en afvoer van water zorgen bepalen ze de hoogte van de waterstand. Woningbouw, natuur, recreatie

en landbouw vragen vaak om verschillende waterstanden. Aanleg, onderhoud en controle van dijken en andere waterwerken zijn eveneens hoofdtaken. Daarnaast nemen waterschappen steeds meer verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van natuur en landschap. Ze spelen een steeds grotere rol bij gebiedsprocessen die bijvoorbeeld in het kader van de Reconstructie en de Europese Kaderrichtlijn Water worden opgestart. Met uw stem heeft u invloed op het beleid en de keuzes van het waterschapsbestuur.

Water Natuurlijk staat voor schoon en natuurlijk ingericht water voor mens, plant en dier. De partij wil natuurontwikkeling, watervervuiling, veiligheid en de gevolgen van de klimaatverandering integraal aanpakken. Samenhangende duurzame maatregelen die elkaar versterken. Die aanpak levert bovendien een mooi landschap op. En van al dat moois moet u wat ons betreft volop kunnen genieten!

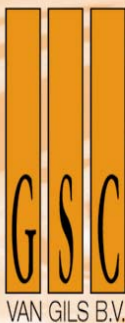
Uitgebreide verkiezingsprogramma's en kandidatenlijsten per waterschap zijn vanaf begin september te vinden op: www.waternatuurlijk.nl

Grafisch Service Centrum Van Gils B.V.

Nude 40
6702 DM Wageningen
T (0317) 47 37 11
F (0317) 41 79 46
E info@gsc.nl

www.gsc.nl

*Uw partner in
digitaal drukwerk*

- digitale producties in
zwart/wit en full-colour
- printing on demand
- gepersonaliseerd drukwerk
- desk top publishing
- document opslag en -beheer
- groot formaat posters

Buys & Ko

Biologische levensmiddelen
Bevrijdingsstraat 22
Wageningen, tel (0317) 41 08 42

geef je idealen handen en voeten:

eet biologisch

Natuurslagerij
Keijzer & van Santen

Churchillweg 40
6706 AB Wageningen
Telefoon 0317 412 105
www.natuurslagerij.nl

DIERVRIENDELIJK - ZUIVER - MILIEUBEWUST

Openingstijden: Di + Do 8.00 - 12.45 / 13.30 - 17.30 uur
Wo 8.00 - 13.00 uur
Vr 8.00 - 12.45 / 13.30 - 18.00 uur
Za 8.00 - 16.00 uur

Biologische voeding en verzorging
Marktplaatsplein 9 6721 JG Bennekom 0318 413067

De ontwikkelingen van het gebied Kwinteloijen

Dirk Prins (lid van de Werkgroep Milieubeheer Rhenen en de KNNV afd. Wageningen en Omstreken)

Dit artikel is een bewerking van de lezing die Dirk Prins hield bij de aanbidding van het inventarisatierapport van Kwinteloijen aan de burgemeester van Rhenen, de heer J.H.A. van Oostrum, op 7 april 2008.

Toen ik in 1976 in Rhenen kwam wonen werd ik lid van de WMR. Ik zag toen nog niet meteen "de uitnemendheid" van Kwinteloijen, ook niet toen in 1979 veel stenen werktuigen in de groeve werden gevonden.

In der jaren 80, toen Kwinteloijen uit een imposante kale zandgroeve bestond, startten de natuurinventarisaties en veel milieuacties. In die tijd zagen we al snel veel bedreigingen op het gebied afkomen, dat zich als maagdelijk en onbemest terrein snel ontwikkelde tot een uniek natuurgebied. Al in 1981 kwam de motorcross op hemelvaartsdag en enkele weekenden naar Kwinteloijen. Dit achtten we schadelijk voor de Geelgors, Roodborsttapuit en Boomleeuwerik. Autotrials, mountainbike-wedstrijden, hanggliding en ander activiteiten volgden al snel. Vooral de kans op inrichting tot golfterrein was onacceptabel, mede omdat Kwinteloijen zich vooral op zondag tot een voor inwoners van Veenendaal en Rhenen zeer geliefd wandelgebied ontwikkelde.

Die eerste inventarisaties ondersteunden het "protestrapport" "Kwinteloijen, het behouden waard" van het actiecomité "Kwinteloijen open": 287 plantensoorten, 42 broedvogels, 15 libellen, 23 dagvlinders, 54 wantsen en 22 graafwespen werden aangetroffen. De WMR deed mee met het brede actiecomité. De acties en inventarisaties hielpen de gemeenteraad geen 18 holes toe te laten en 9 holes waren voor de golfclub te weinig. Vervolgens zag ook het recreatieschap de grote recreatieve waarden van de natuur in en na enkele adviesrapporten rond 1990 (vooral door Peter Veen en Hans Kampf) besloot men tot een tweedeling: een recreatief oostelijk deel en een natuurgebied in het westelijke deel. Het natuurdeel werd begraasd door enkele Schotse Hooglanders. Grootschalige crosswedstrijden zoals een EK mountainbike bleken het gebied en de omringende bossen te veel te belasten en werden nog maar op beperkte schaal toegelaten. De plannen voor een kunstschaatsbaan werden afgeblazen. Wel zijn er plannen voor inrichting als regionaal recreatief knooppunt in het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug, met daarin een infocentrum, horeca en kans op een "Klimpark Fun Forest".

De inventarisatie van flora en fauna werd door de WMR van groot belang geacht, als ondersteuning in de advisering voor de

Leden van de Plantenwerkgroep aan het werk in Kwinteloijen; foto: Dirk Prins

inrichting en het beheer van het gebied. Samen met KNNV afd. Wageningen en Omstreken (waar deskundige WMR-ers als Han Runhaar, Piet van Klaveren en Dirk Prins tevens lid van zijn) werd in 2000 een grote inventarisatie verricht. Vastgesteld werd dat het gebied hoge natuurwaarden bevatte met veel Rode Lijst soorten onder de aangetroffen planten, mossen, broedvogels, dagvlinders, libellen, enz. Er kon een eerste vergelijking met eerdere inventarisaties worden uitgevoerd. In principe wordt iedere 5 jaar een herhalingsonderzoek nodig geacht. De inventarisatie van 2006 kwam dus prima op tijd.

Enkele adviezen uit het verslag van 2000 sloten goed aan bij de advisering door Veen en Kampf. De variatie aan biotopen is groot en de erosiehellingen, heide, plas en oevers, enz. bevatten vele zeldzame fauna en flora-elementen en zijn bovendien voor de recreant landschappelijk zeer aantrekkelijk. De erosie blijkt van groot belang en uniek voor Nederland. De erosiehellingen hebben dan ook jarenlang gefungeerd als studieobject voor studenten van Wageningen Universiteit. Bij het optreden van erosie speelt ook de recreatie volgens de WMR en KNNV een positieve rol, zelfs de motorcross, hoewel deze laatste toch wel voor ons omstreken blijft. Op de erosiehellingen vinden vooral pioniersoorten een plek. Het is voor natuur en recreatie belangrijk dat de openheid van het gebied gehandhaafd blijft. Het beheer van het

recreatieschap is hierop gericht en een te veel aan opslag van vooral wilgen, berk en grove den wordt verwijderd. Het schap heeft een gedeeltelijke dispensatie verkregen van de verplichte herinplant volgens de Boswet. Een ander advies dat vooral voor de Rugstreeppad - eigenlijk hét paradepaardje van Kwinteloijen! - van groot belang is, is het maken van enkele extra poelen en moerassen. Intussen is dit gerealiseerd en zagen we er inderdaad het resultaat van in de vorm van vele kikkervisjes! De nieuwe poelen zorgden ook voor enkele bijzondere pionierplanten terwijl ook de libellen er van profiteren. Het uitzetten van vis is kwalijk en het verdwijnen van de oeverzwaluwen door vandalisme door kinderen is jammer, maar dit zijn nadelen van de recreatie die nauwelijks zijn te vermijden.

Niet elk advies kon opgevolgd worden, bijvoorbeeld t.b.v. de vlinders en libellen, waarvoor men heeft geadviseerd de bosranden structuurrijker en de verlande oevers gedeeltelijk weer open te maken. Deze vrij subtiele ingrepen zijn wat lastiger uit te voeren.

De inventarisatie van 2006, waarbij de KNNV het initiatief heeft genomen, heeft wederom een prachtig resultaat opgeleverd. Er waren nóg meer deelnemers, nóg meer gegevens en nóg uitgebreidere beheersadviezen dan in 2000. Opnieuw zijn we verbaasd over de geweldige rijkdommen aan flora en fauna van zo'n gebiedje van 70 ha groot! Een bevestiging van de resultaten in 2000. We zijn blij dat er nu ook een uitgebreide paddenstoeleninventarisatie is uitgevoerd, want hierin zien we duidelijk een aantal milieu-invloeden weerspiegeld, namelijk de voortgaande vermessing via luchtverontreiniging, i.c. stikstofdepositie. Dit is een externe factor waar we in het gebied alleen op kunnen reageren door bijvoorbeeld grond af te plaggen, herinrichting en het blijvend instandhouden van de erosie. Verder zou iets gedaan moeten worden aan de verruiging met bramen. Positief is dat de aanwezigheid van loofbomen duidelijk de biodiversiteit bevordert.

De Rugstreeppadden lijken net als de variatie aan libellensoorten baat te hebben bij de aanleg van de nieuwe poelen, maar er is wel bezorgdheid voor mogelijke vertrapping van padjes door het grote aantal bezoekers van de motorcrosses. Anderzijds hebben de moerasvogels nu minder dekking waardoor ze in

aantal en variatie sterk zijn verminderd. Er is een Ringslang waargenomen en het zou heel bijzonder zijn als deze zich hier vestigt. Tegelijkertijd onderstreept dit volgens de WMR nogmaals het belang van een ecologische verbindingszone door het Binnenveld zodat populaties in natte gebieden met elkaar verbonden worden. Ook de Zandhagedis zou profiteren van ecologische verbindingen (heide).

Bij de vaatplanten is er enige verschuiving in soorten opgetreden van pioniermilieus en akkers naar maar gesloten vegetaties. Dit is begrijpelijk, maar er moet wel op worden gelet dat planten van bemeste graslanden niet de overhand krijgen, evenals planten als Duinriet en Braam die stikstofdepositie indiceren (vergelijk de paddenstoelen). Selectief plaggen en/of maaien en afvoeren zal

Egelantier; foto Dirk Prins

kunnen helpen als de begrazing door de Hooglanders te weinig invloed heeft. Dat geldt ook voor de opslag van berken en wilgen die om de x aantal jaren zal moeten worden verwijderd om de openheid van het gebied te handhaven. Ook de deels oude struikheide zal baat hebben bij enig plaggen of maaien en afvoeren.

De invloed van de recreatie is dubbelzinnig: enerzijds positief door bevordering van de erosie, anderzijds negatief door (mogelijke) verstoring van amfibieën en vogels. De graafwespen profiteren van open hellingen zodat een verruigende vegetatie niet gunstig is maar door een te veel aan betreding worden ze verstoord. Misschien zouden oude paden afgesloten kunnen worden en vervangen door nieuwe zodat de erosie weer bevordert wordt.

Tot slot de eventuele komst van een zogenaamd klimbos. De WMR staat er in beginsel positief tegenover wegens de educatieve functie voor de schooljeugd die te weinig met de natuur in aanraking komt. De geplande plaats aan de oostzijde in een stuk productiebos met Douglassparren en Amerikaanse eiken is ecologisch gezien geen bedreiging. Toch is nog veel onduidelijk betreffende de te verbeteren ontsluiting van het gebied en de voorziene toename in drukte. Hetzelfde geldt voor de vestiging van een infocentrum en horecagelegenheid die beslist niet te ver in het gebied mogen komen.

Agenda augustus t/m oktober 2008

Iedere belangstellende is van harte welkom bij alle activiteiten om zo kennis te maken met de vereniging. Opgave is niet verplicht, tenzij anders aangegeven. Opgave is altijd aan te bevelen, omdat activiteiten onvoorzien niet door kunnen gaan.

Augustus 2008

- Zondag 3** Natuur- en landschapswandeling naar Laag Wolfheze. De heide bloeit! Geen betere tijd dus om naar de hei te gaan. We zullen natuurlijk ook de Wodanseiken en de sprengbeken bezoeken. Er zal extra aandacht zijn voor cultuurhistorie. Aanvang 9.30 op de parkeerplaats van Natuurmonumenten, aan de weg van Wolfheze naar Oosterbeek, gerekend vanaf Wolfheze net over de viaduct van de A12 aan de rechterkant van de weg. Eindtijd 12.30. Inlichtingen en opgave bij Jacques Hoefsloot (0317 318346).
- Woensdag 6** Vervolg cursus planteninventarisatie natuurtuin Alterra. Zie verder aankondiging 14 mei en Urtica 2008-2. Informatie bij Herman Thunnissen (thunnissen@zonnet.nl, 0317 421963).
- Woensdag 13** Werkavond van de Insectenwerkgroep. Aanvang 20.00 uur in het Groene Wiel, Hendrikweg 14b te Wageningen. Inlichtingen Anne van Wely (0317 453 370).
- Woensdag 13** Plantenwerkgroep. Avondexcursie Hiensche Uiterwaarden a/d noordzijde van de Waal bij Dodewaard. Verzamelen om 19.00 uur bij het 'driehoekje' ten noorden van het Lexkesveer vanwaar gecarpoold zal worden. Voor de Betuwelingen is de verzamelplek om 19.10 aan de overkant van het veer of - voor de kenners- om 19.25 bij de hoofdingang van de Hiensche waarden, nabij het oude kerkje van Dodewaard (het meest oostelijke van de twee kerkjes: Amersfoortcoördinaten 173,5-435,4). Heb je wilde planten gevonden maar lukt het niet ze op naam te brengen? Neem ze mee. Contactpersoon Geoske Sanders (tel. 0318 – 417234).
- Woensdag 20** Vervolg cursus planteninventarisatie natuurtuin Alterra. Zie verder aankondiging 14 mei en Urtica 2008-2. Informatie bij Herman Thunnissen (thunnissen@zonnet.nl, 0317 421963).
- Donderdag 21** Natuurfietstocht door het Binnenveld en De Kraats met Ada Parlevliet (tel. 0317 411715) en Ietje Boukema (tel. 0317 413244) van 9.30 tot 12.00 uur. We starten bij de parkeerplaats van De Nieuwlanden, Nieuwe Kanaal 11 (zuidzijde) Wageningen. Het is mogelijk om - indien nodig - hier de auto te parkeren. We volgen per fiets een deel van de Binnenveld wandelroute uit het boek van Ruud Schaafsma 'Wandelingen rond Wageningen'. We fietsen o.a langs De Grift, De Hooilanden en Harslo en maken af en toe een wandeluitstapje.
- Zaterdag 23** Libellen-vaar-excursie in de Wieden, onder leiding van Tineke v.d. Sar en Hans Inberg. Hier komen enkele libellensoorten voor die in de omgeving van Wageningen erg zeldzaam zijn, zoals de Groene glazenmaker. Deze prachtige libel is te vinden in slootjes die zijn dichtgegroeid zijn met Krabbescheer. Vertrek om 9 uur vanaf het Olympiaplein. Om 6 uur zijn we weer terug. Uiterlijk 21 augustus opgeven bij Hans Inberg (0317 313750). We gaan bootjes huren, de kosten hiervan worden onderling verdeeld, evenals de reiskosten.
- Maandag 25** Paddenstoelenwerkgroep voor gevorderden. Aanvang 20.00 uur in het Groene Wiel Hendrikweg 14b te Wageningen. Inl. Lies Jansen (026 3337312).
- Woensdag 27** Werkavond van de Insectenwerkgroep. Aanvang 20.00 uur in het Groene Wiel, Hendrikweg 14b te Wageningen. Inlichtingen Anne van Wely (0317 453 370).

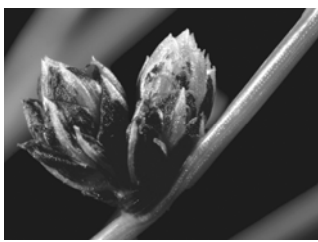
September 2008

- Maandag 1** Paddenstoelenwerkgroep voor beginners. Aanvang 19.30 uur in het Groene Wiel Hendrikweg 14b te Wageningen. Neem zelf één of meer paddestoelen mee. inl. Bart Heijne (0318 618327).

- Woensdag 3* Vervolg cursus planteninventarisatie natuurtuin Alterra. Zie verder aankondiging 14 mei en Urtica 2008-2. Informatie bij Herman Thunnissen (thunnissen@zonnet.nl, 0317 421963).
- Zondag 7* Natuur- en landschapswandeling/excursie in de Millingerwaard. We struinen over rivierduinen en -stranden, langs moeras en door ooibos en komen bijzondere planten tegen als Hondstong, Slijkgroen en Vlooienkruid. Langs de plasjes vliegen in september nog verschillende soorten libellen. Vertrek 8.45 Olympiaplein, of 9.30 vanaf de parkeerplaats bij de westelijke ingang van Kekerdomein, nabij de kerk en het wilderniscafé. Inlichtingen en opgave bij Hans Inberg (0317 313750). Om 12.30 gaan we weer terug.
- Maandag 8* Paddenstoelenwerkgroep voor gevorderden. Aanvang 20.00 uur in het Groene Wiel Hendrikweg 14b te Wageningen. Inl. Lies Jansen (026 3337312).
- Woensdag 10* Werkavond van de Insectenwerkgroep. Aanvang 20.00 uur in het Groene Wiel, Hendrikweg 14b te Wageningen. Inlichtingen Anne van Wely (0317 453 370).
- Donderdag 11* Vogelwerkgroep. Kijk voor het programma op de website (www.knnv.nl/wageningen/vwg/vwgwag.html) of bel Henrik de Nie (0317 417943).
- Zondag 14* Plantenwerkgroep. Heledagsexcursie naar Winssen aan de Waal voor een kennismaking met bijzondere pioniers die zich pas laat in het jaar ontwikkelen. Temidden van algemene Ganzenvoeten en Amaranthen zijn op rivierstranden talloze zeldzame zomerannuellen te ontdekken, zoals Nerfamarant, Kleine Majer en Liggende ganzevoet. Verzamelen om 09.00 uur op het Olympiaplein. Naast loep en flora ook brood en drinken meenemen. Terug aan het einde van de middag. Vanwege carpoolen is opgave noodzakelijk. Vóór zaterdag 13 september bij Leny Huitzing, 0317 417943 (06 44696757).
- Maandag 15* Paddenstoelenwerkgroep voor beginners. Aanvang 19.30 uur in het Groene Wiel Hendrikweg 14b te Wageningen. Neem zelf één of meer paddestoelen mee. inl. Bart Heijne (0318 618327).
- Dinsdag 16* Mossenwerkgroep 2. Alleen voor diegenen die zich hebben opgegeven. Aanvang 19.30 uur in het Groene Wiel, Hendrikweg 14b te Wageningen. Inl: Michel Zwarts (026 3818606 of michel.zwarts@xs4all.nl).
- Donderdag 18* Natuurwandeling met Jacomijn Prinsen naar Laag Wolfheze, van 9.30 tot 12.00 uur. Het thema is 'spinnen'. Laag Wolfheze is een gebied met heide, bos en beken, waar meer dan 170 soorten spinnen zijn waargenomen. Dit is het seizoen voor grote spinnen als de Wesp spin, de Kruisspin en de Viervlekwielspin, maar in het gebied zijn ook veel kleinere soorten te vinden die laten zien dat Callunaheide verre van eenvormig is. Verzamelen op de parkeerplaats van Natuurmonumenten, aan de weg van Wolfheze naar Oosterbeek, gerekend vanaf Wolfheze net over de viaduct van de A12 aan de rechterkant van de weg.
- Donderdag 18* Paddenstoelen van Kwinteloijen, lezing door Bart Heijne en Jan Verschoor. Aanvang 20.00 uur in de Bevrijdingskerk, van Schelvenweg 2 te Wageningen (hoek Ritzema Bosweg). In 2006 is de flora en fauna van de zandafgraving Kwinteloijen aan de rand van de Utrechtse Heuvelrug nabij Veenendaal door onze afdeling geïventariseerd. Er werden o.a. 190 soorten paddenstoelen waargenomen. Tijdens deze lezing komen ze (gelukkig) niet allemaal aan bod. Bart en Jan delen de paddenstoelensorten in op basis van het substraat waar ze op groeien (grond, strooisel, levend of dood hout) en functionele groepen (bijv. in symbiose of parasitaire levende soorten). Een mooie voorbereiding voor de paddenstoelenexcursie op zondag 21 september.
- Zaterdag 20* Bomen en struiken cursus: Dagexcursie Sliedrechtse Biesbosch en Voorne met Hans Inberg en Wim Bosch. Alleen voor cursisten die zich voor deze excursie hebben opgegeven, zie elders in deze Urtica. Vertrek 8.30 vanaf het Olympiaplein.

- Zaterdag 20* Lange afstandswandeling i.s.m. IVN Veenendaal en WMR o.l.v. Peter van de Krugten, Herman van den Akker en Bert Berg. Start 10.00 uur bij de "Westpoort"/Veerweg Rhenen. Lunchpakket mee. Opgeven bij Jannie van der Linden (0318 522583). De wandeling gaat over de Utrechtse Heuvelrug. Voor vervoer terug wordt gezorgd. Duur ongeveer 4 uur. Deze wandeling is georganiseerd in het kader van 750 jaar Rhenen.
- Zondag 21* Paddenstoelenexcursie naar Kwintelooijen o.l.v. Bart Heijne (0318 618327) en Jan Verschoor. Verzamelen om 9.30 uur op het Olympiaplein of om 10.00 uur op de parkeerplaats van Kwintelooijen. Einde omstreeks 12.30 uur. Tijdens deze excursie gaan we op zoek naar de paddenstoelensoorten die tijdens de lezing van Bart en Jan op donderdag 18 september behandeld zijn. Voor beginners vormen de lezing van 18 september en de excursie van 21 september als het ware een minicursus.
- Maandag 22* Paddenstoelenwerkgroep voor gevorderden. Aanvang 20.00 uur in het Groene Wiel Hendrikweg 14b te Wageningen. Inl. Lies Jansen (026 3337312).
- Dinsdag 23* Bomen en struiken cursus: Alleen voor cursisten: Determinatieavond op basis van materiaal uit de Biesbosch en Voorne met Wim Bosch en Hans Inberg. 19.30 uur Botanisch Centrum. Arboretumlaan 4, Wageningen.
- Woensdag 24* Werkavond van de Insectenwerkgroep. Aanvang 20.00 uur in het Groene Wiel, Hendrikweg 14b te Wageningen. Inlichtingen Anne van Wely (0317 453 370).
- Maandag 29* Paddenstoelenwerkgroep voor beginners. Aanvang 19.30 uur in het Groene Wiel Hendrikweg 14b te Wageningen. Neem zelf één of meer paddestoelen mee. inl. Bart Heijne (0318 618327).
- Oktober 2008**
- Donderdag 2* Bomen en struiken cursus: Lezing: oude bosrelicten door Rienk-Jan Bijlsma, ecooloog bij Alterra. Ook toegankelijk voor niet-cursisten. Aanvang 19.30 uur in het Botanisch Centrum. Arboretumlaan 4 Wageningen.
- Zaterdag 4* Bomen en struiken cursus: Alleen voor cursisten die zich voor deze excursie hebben opgegeven: Ochtend/middagexcursie oude Bosrelicten met Rienk-Jan Bijlsma. Vertrek 13.00 vanaf het Olympiaplein.
- Vrijdag 3 t/m zondag 5* Het traditionele weekend van de Vogelwerkgroep op Schiermonnikoog. Er zijn maar 12 plaatsen gereserveerd, tijdig aanmelden voor 10 september 2008 bij Henrik de Nie. (hwdenie@planet.nl).
- Zondag 5* Natuur- en landschapswandeling naar het unieke rivierduinenlandschap van Bergharen, in de Betuwe. De wandeling gaat over beboste rivierduintjes en een door kleinschalig heggenlandschap met weilanden. We starten bij de Karnemolen net noordelijk van Bergharen. Deze is te vinden door vanaf de N322 (richting Druten) de eerste afslag te nemen gezien vanaf het knooppunt Ewijk. Hier ga je naar links (zuidelijke richting) en neem dan weer de tweede weg links. De Karnemolen ligt 500 meter verder rechts van de weg in de richting van Bergharen. Inlichtingen en opgave bij Frans Jacobs (0488 441093 of frans.jacobs@wur.nl). Vertrek 9.00 Olympiaplein, of 9.30 in het gebied. Om 12.30 gaan we weer terug.
- Maandag 6* Paddenstoelenwerkgroep voor gevorderden. Aanvang 20.00 uur in het Groene Wiel Hendrikweg 14b te Wageningen. Inl. Lies Jansen (026 3337312).
- Dinsdag 7* Determinatieavond van nu nog bloeiende planten. Heb je wilde planten gevonden maar lukt het niet ze op naam te brengen? Neem ze mee (uiteraard geen zeldzaamheden) met je loep en je flora naar het Groene Wiel, Hendrikweg 14b te Wageningen. Aanvang 20.00 uur. Inlichtingen Leny Huitzing, tel. 0317 417943.
- Woensdag 8* Werkavond van de Insectenwerkgroep. Aanvang 20.00 uur in het Groene Wiel, Hendrikweg 14b te Wageningen. Inlichtingen Anne van Wely (0317 453 370).
- Donderdag 9* Vogelwerkgroep. Zie ook: www.knnv.nl/wageningen/vwg/vwggag.html of bel Henrik de Nie (0317 417943).

- Maandag 13** Paddenstoelenwerkgroep voor beginners. Aanvang 19.30 uur in het Groene Wiel Hendrikweg 14b te Wageningen. Neem zelf één of meer paddestoelen mee. Inl. Lies Jansen (023 3337312). Bart afwezig.
- Dinsdag 14** Mossenwerkgroep 1. Aanvang 20.00 uur in het Groene Wiel, Hendrikweg 14b te Wageningen. Inl. Gerrit Bax (0318 416200).
- Donderdag 16** Natuurwandeling naar het Wekeromse zand met Joop Vrieling (tel. 0318 415360) van 9.30 tot 12.00 uur. In 1991 is een groot deel van dit gebied bomvrij gemaakt en afgegraven om de verstuiving weer op gang te brengen. Inmiddels heeft successie plaatsgevonden en is het stuifzand geleidelijk begroeid geraakt met mossen, korstmossen en Buntgras. Op sommige plaatsen zijn overstoven oude bodemprofielen te zien. Verzamelen op de parkeerplaats aan de zuidoostkant van het gebied. Vanaf Ede de Apeldoornse weg inrijden, en vervolgens bij Driesprong de Wekeromseweg inrijden richting Wekerom. Na 2,5 kilometer, vlak voor de stortplaats, linksaf de Immenweg in. Direct hierna naar rechts, en 800 meter doorrijden tot de bosrand.
- Donderdag 16** Bomen en struiken cursus: Lezing door Marjan van Elsland, voormalig directeur van de Bomenstichting. De lezing gaat over bijzondere en monumentale bomen in stad en landschap met aandacht voor cultuurhistorie en volksgebruik. Ook toegankelijk voor niet-cursisten. Aanvang 19.30 uur in het Botanisch Centrum, Arboretumlaan 4 Wageningen.
- Zaterdag 18** Bomen en struiken cursus: fietsexcursie met Marjan van Elsland langs bijzondere bomen in de omgeving van Wageningen/Heelsum/Doorwerth. Alleen voor cursisten die zich voor deze excursie hebben opgegeven. Vertrek 13.00 uur.
- Maandag 20** Paddenstoelenwerkgroep voor gevorderden. Aanvang 20.00 uur in het Groene Wiel Hendrikweg 14b te Wageningen. Inl. Lies Jansen (026 3337312).
- Dinsdag 21** Mossenwerkgroep 2. Alleen voor diegenen die zich hebben opgegeven. Aanvang 19.30 uur in het Groene Wiel, Hendrikweg 14b te Wageningen. Inl: Michel Zwarts (026 3818606 of michel.zwarts@xs4all.nl).
- Woensdag 22** Werkavond van de Insectenwerkgroep. Aanvang 20.00 uur in het Groene Wiel, Hendrikweg 14b te Wageningen. Inlichtingen Anne van Wely (0317 453 370).
- Maandag 27** Paddenstoelenwerkgroep voor beginners. Aanvang 19.30 uur in het Groene Wiel Hendrikweg 14b te Wageningen. Neem zelf één of meer paddestoelen mee. Inl. Lies Jansen (023 3337312). Bart afwezig.
- Dinsdag 28** Mossenwerkgroep 1. Aanvang 20.00 uur in het Groene Wiel, Hendrikweg 14b te Wageningen. Inl. Gerrit Bax (0318 416200).
- Donderdag 30** Lezingcyclus 'verre natuurreizen', aflevering 1. Spitsbergen: planten, vogels en gletsjers door Gerrit Bax. Aanvang 19.30 uur in de Bevrijdingskerk, Van Schelvenweg 2 (hoek Ritzemabosweg) te Wageningen. Tijdens een bootreis rond Spitsbergen en wandelingen langs de fjorden werden veel arctische planten en vogels waargenomen. De vele en veelvormige gletsjers gaven met de toendra en morene schitterende natuurbeelden te zien. De meest noordelijke eilanden van Europa werden bezocht. Aan de hand van dia's met toelichting, ook over walrus en fata morgana, willen we jullie laten meegenieten.

V.l.n.r. Geelhartje, Ruud Knol helpt Noortje Bax en dwergbies, leemputten excursie. Foto's Wim de Winter

Werkgroepen en commissies

Vogelwerkgroep

Jacques Hoefsloot, Gr. Adelalaan 3, 6871 TZ Renkum; Tel: 0317 318346; E-mail: j.a.hoefsloot@gmail.com

Plantenwerkgroep

Leny Huitzing, Hazekamp 4a, 6707 HG Wageningen; Tel: 0317 417943; E-mail: lenyhuitzing@planet.nl

Mossenwerkgroep 1

Gerrit Bax, Prins Clauslaan 8, 6721 AG Bennekom; Tel: 0318 416200; E-mail: bax.loeber@planet.nl

Mossenwerkgroep 2

Michel Zwarts, Betuwestraat 5, 6811 MA Arnhem; Tel: 026 3818606; E-mail: michel.zwarts@xs4all.nl

Paddestoelenwerkgroep voor gevorderden

Elisabeth Jansen, Goudenregenlaan8, 6862 WT Oosterbeek; Tel: 026 3337312; E-mail: Lies.jansen@planet.nl

Paddestoelenwerkgroep voor beginners

Bart Heijne, Van Heeckerenlaan 5, 6711 JM Ede; Tel: 0318 618327; E-mail: bm@heistad.demon.nl

Insectenwerkgroep

Anne van Wely, Heimanslaan 54, 6705 AJ Wageningen; Tel: 0317 453370 of 06 06 30165198; a.vanwely@planet.nl

Werkgroep Vissen in de Vallei

Menno Soes, Vanenburgstraat 39, 6707 CD Wageningen; tel: 0317 418839; e-mail: dmsoes@hetnet.nl

Inventarisatiecommissie

Gerrit Bax en Geoske Sanders, p/a Bosweg 31, 6721 HM Bennekom; Tel: 0318 417234; E-mail: gmsan@hetnet.nl

Financiële commissie

Bart Heijne, secretaris, van Heeckerenlaan 5, 6711 JM Ede; Tel: 0318 618327; e-mail; bm@heistad.demon.nl

Boekenverkoop:

Margreet Stadij, Van Heeckerenlaan 5, 6711 JM Ede; Tel: 0318 618 327; E-mail: bm@heistad.demon.nl.

Pr- en Activiteitencommissie:

- **Coördinator**
Arnold van Vliet, Adamsdreef 12, 6716 MC Ede; Tel: : 06 28954021; E-mail: arnold.vanvliet@wur.nl
- **Excursies en lezingen, cursussen**
Ineke Ammerlaan, Prins Bernhardlaan 22, 6721 DR Bennekom; Tel: 0318-414 936; E-mail: 10ammerlaan@hetnet.nl
- **Markten**
Truus de Fluitier, Hof van Putten 5, 6721 TC, Bennekom; Tel: 0318 416276; E-mail: t.fluiter@chello.nl
- **Persberichten extern**
Arjan Ruijsenaars, Allendesingel 71, 6716 GN Ede; Tel: 0318 620635; E-mail: arian.ruijsenaars@kpnplanet.nl
- **Persberichten intern:**
Herman Thunnissen, Plevierenweide 76, 6708 BX Wageningen; Tel: 0317 421963; E-mail: thunnissen@zonnet.nl
- **Website:**
 - **Algemeen:** Herman Thunnissen, tel: 0317 421963; E-mail: thunnissen@zonnet.nl;
 - **Vogels en waarnemingen:** Henrik de Nie, tel: 0317 417943; hwdenie@planet.nl;
 - **Paddestoelen:** Gerrit Brouwer tel: 0317 351545; gerrit.brouwer@softoplus.nl
- **Urtica:** zie binnenzijde voorpagina

Afzender:
Redactie Urtica
KNNV, afdeling Wageningen en omstreken
Van Heeckerenlaan 5
6711 JM Ede

TNT Post
Port betaald
Port Payé
Pays-Bas

**Bril29,
objectief
het
verst!**

Verreijkers en telescopen
voor vogelwaarneming en
bergsport.

BYNOLT
SWAROVSKI
ZEISS
SWIFT

Bril 29
Hoogstraat 29, Wageningen.
Tel. (0317) 41 03 22.